

Palveluosuuskunnalla huomiseen -

Pohjois-Kymenlaakson vesiosuuskuntien kehityshanke
1.9.2022 – 30.9.2024

Loppuraportti
Tapio Perttola
26.9.2024

Palveluosuuskunnalla huomiseen – Pohjois-Kymenlaakson vesiosuuskuntien kehityshanke, 1.9.2022 – 30.9.2024, hanketunnus nro 205242

Sisälllys	sivu
1. Hankkeen toteuttaja	3
2. Hankkeen nimi, hanketunnus ja toteutusaika	3
3. Hankkeen tarve ja tausta	3
4. Yhteenvedo hankkeesta	3
5. Raportti	5
5.1. Hankkeen tavoitteet	5
5.2. Toteutus	5
5.2.1. Toimenpiteet	5
5.2.2. Aikataulu	7
5.2.3. Resurssit	7
5.2.4. Toteutuksen organisaatio.....	8
5.2.5. Kustannukset ja rahoitus.....	9
5.2.6. Raportointi ja seuranta.....	11
5.2.7. Toteutusolehdukset ja riskit	11
5.3. Yhteistyökumppanit	11
5.4. Tulokset	11
5.4.1. Suositukset vesiosuuskunnille	12
5.4.2. Vesiosuuskuntien kehittämisen vaihtoehtoja	13
5.4.3. Palveluosuuskunnan soveltuvuus Kouvolan seudulle, SWOT-analyysi	14
5.5. Vaikutukset	15
6. Esitykset jatkotoimenpiteiksi	15
7. Allekirjoittajat ja päiväys	15

Liite Kinnunen Pekka, Noro Kirsi., Selvitys Kouvolan ja litiin seudun vesiosuuskuntien toiminnan kehittämisestä. Palveluosuuskuntamallin mahdollisuudet vesiosuuskunnille PTT 4/2024 Helsinki

Kuva *Sivu nro 1: Vesijohtoverkoston desinfiointiharjoitus Elimäen Teuroisten seudunvesiosuuskunnassa. Laitteistolla annostellaan verkostoon natriumhypokloriitti-liuosta.*

1. Hankkeen toteuttaja

Kouvolan Vesiosuuskunnat ry (Y-tunnus 2342845-6)

Kouvolan Vesiosuuskunnat ry on yleishyödyllinen, seudullinen vesiosuuskuntien kattojärjestö Kouvolan seudulla. Yhdistys huolehtii jäsenosuuskuntiensa edunvalvonnasta, kehittämistyöstä, koulutuksesta ja palveluntarjonnasta.

2. Hankkeen nimi, hanketunnus ja toteutusaika

Palveluosuuskunnalla huomiseen – Pohjois-Kymenlaakson vesiosuuskuntien kehityshanke, hanketunnus nro 205242

Hanke toteutettiin 1.9.2022 – 30.9.2024

3. Hankkeen tarve ja tausta

Vesiosuuskunnat ovat murrosvaiheessa Kouvolan seudulla, rakentaja sukupolvi ikääntyy ja nuorempi polvi ei ole kiinnostunut talkootyöstä. Toisaalta ei ole kohtuullistakaan että muutama henkilö raataa ” yhteiseksi hyväksi” talkootyötä tehden. Verkostojen ylläpito ja vesihuolto- osuuskuntien hallinnointi on perinteisesti hoidettu pitkälti talkootyönä, mutta tämä käytäntö on tulossa tiensä päähän.

Kouvolan ja litin seudulla on tällä hetkellä n. 40 vesihuolto-osuuskuntaa, joilla on n. 4 600 kiinteistöliittymää. Vesihuolto-osuuskuntien rakennusaikaiset investoinnit ovat olleet n. 50 miljoonaa euroa. Verkostojen ylläpito ja vesihuollon hallinnointi vaatii osaamista, ja monissa tapauksissa tämä osaaminen olisi järkevintä hankkia ostopalveluna. Tässä hankkeessa Kouvolan vesiosuuskunnat ry selvittää Pellervon Taloustutkimuksen avulla, mikä olisi Kouvolan ja litin seudulle toimiva malli vesihuolto-osuuskuntien ylläpidon ja hallinnoinnin järjestämiseksi kestäväällä tavalla.

Hankeideaan ovat sitoutuneet kaikki kohdealueen vesiosuuskunnat. Hankkeeseen ryhtymisestä päätettiin Kouvolan vesiosuuskunnat ry:n hallituksessa 30.4.2022 ja hankeidea hyväksyttiin Pohjois-Kymen Kasvu ry:n rahoitustukihakuun. Hanke-hakemus tuli vireille Hyrrä-tietojärjestelmässä 31.5.2022. Pohjois-Kymen Kasvu ry:n hallitus hyväksyi hankkeen rahoitushakemuksen 5.10.2022. Rahoituspäätös vahvistettiin Kaakkois-Suomen Ely-keskuksessa 28.11.2022. Toteutunut hankeaika oli 1.9.2022 – 30.9.2024. Alkuperäinen hankkeen päättämispäivä oli 31.3.2024, johon haettiin muutoshakemuksella jatkoaikaa 30.9.2024 asti. Hanke toteutettiin alkuperäisen rahoitussuunnitelman mukaisesti.

4. Yhteenveto hankkeesta

Hankkeen tavoitteena oli selvittää, mikä olisi Kouvolan ja litin seudulle toimiva malli vesihuolto- osuuskuntien ylläpidon ja hallinnoinnin järjestämiseksi kestäväällä tavalla ottaen huomioon

meneillään olevan sukupolven vaihdoksen, jossa rakentajasukupolvi ikääntyy ja nuorempi sukupolvi ei ole kiinnostunut talkootyöstä. Kouvolan vesiosuuskunnat ry selvitti ulkopuolisena asiantuntijatyönä Pellervon Taloustutkimuksella, miten vesihuolto tulisi järjestää kestäväällä tavalla. Tarkastelussa oli erityisesti, miten palveluosuuskuntamalli soveltuisi Kouvolan ja litin seudun alueelle. Palveluosuuskunnalla tarkoitetaan tässä selvityksessä toimijaa, joka voi tuottaa monenlaisia tukipalveluita vesiosuuskunnille, esim. huoltopalveluita, taloushallinnon palveluita tai laskutuspalveluita.

Hankkeen toteutuksessa oli kolme merkittävää vaihetta:

Ensimmäinen vaihe oli työpajat, joissa vesiosuuskuntien vastuhenkilöt perehdyttiin palveluosuuskunta-ideaan, jossa vesiosuuskunnat omistavat huoltoyhtiön, joka tarjoaa kaikki vesiosuuskunnan tarvitsemat taloushallinto- ja kunnossapitopalvelut. Vesiosuuskuntia kehoitettiin myös lähettämään tilinpäätöstietoja ja verkostotietoja Pellervon Taloustutkimukselle.

Toisessa vaiheessa Pellervon Taloustutkimus haastatteli eri sidosryhmiä ja analysoi Vesiosuuskuntien teknistaloudellista aineistoa. Tutkimusraportissa PTT kuvasi Kouvolan ja litin seudun vesiosuuskuntien toiminta ja merkitys osana alueen kuntien vesihuoltoa, osuuskuntien taloudellista tilannetta tilinpäätöstietojen ja toimintakertomusten perusteella, toiminnan kehittämismahdollisuuksia mm. palveluosuuskuntamallin soveltuvuus vaihtoehtona alueen vesiosuuskuntien toiminnan kehittämiseen ja varmistamiseen tulevaisuudessa.

Kolmannessa vaiheessa järjestettiin tutkimustulosten purkutyöpaja, jossa tutkimuksen tulokset saatettiin vesiosuuskuntien tietoon.

Raportissaan PTT:n tutkijat eivät voi suoraan vastata kysymykseen siitä, mikä on yksittäiselle vesiosuuskunnalle paras toimintamalli tulevaisuudelle. Vesiosuuskuntia kehoitetaan tekemään yksilölliset arviot omasta **palvelutarpeestaan sekä haasteista**, joihin tarvitsee tukea. Kaikille toimintamalleille on yhteistä, että **veden hinnoittelun on oltava riittävän korkea**, jotta liiketoiminta on kannattavaa ja siten voidaan ylläpitää verkostoa ja varautua tulevaisuuden investointeihin. Vesiosuuskunnan ylläpidon kustannustehokkuutta voidaan hakea vaihtoehtoisesti ja/tai rinnakkain lisäämällä vesiosuuskuntien keskinäistä sopimusperusteista yhteistyötä, vesiosuuskuntien yhdistymisillä tai perustamalla yhteinen palveluosuuskunta. Palveluosuuskunnan merkittävänä etuna tutkimuksessa nähtiin keskitetty taloushallinto sekä säästöt resursseista, joita tällä hetkellä käytetään eri palveluntuottajille verkoston ylläpidossa. On myös pyrittävä edistämään yhteistyötä kunnallisen vesilaitoksen kanssa.

Hankkeesta tiedotettiin ennen käynnistämistä osuuskunnille ja sidosryhmille. Hankkeen alussa pidettiin julkinen tiedotustilaisuus, josta paikallislehti Keskilaakso julkaisi artikkelin. Hankkeen lopussa järjestettiin seminaari, johon kutsuttiin kaikki osalliset ja sidosryhmien edustajat mukaan.

Hanke toteutettiin ajalla 1.9.2022 - 30.9.2024 ja kokonaisbudjetti oli 67 867,69 euroa (sis. alv.).

Hankkeen päärahoittajana toimi 90 % osuudella Kaakkois-Suomen ELY-keskus, paikallisen Leader-ryhmän, Pohjois-Kymen Kasvu ry:n kautta. Omarahoitusosuus oli 10 %, joka toteutettiin talkootöinä ja osittain rahoituksena. Hankkeen väliaikaisrahoituksen myönsi korottomana Kouvolan kaupunki. Hankkeen toteuttaja ja rahoituksen hakijana toimi Kouvolan Vesiosuuskunnat ry.

5. Raportti

5.1 Hankkeen tavoitteet

○ Yhteys muihin hankkeisiin

Hanke toteuttaa Manner-Suomen Maaseudun kehittämissuunnitelman toimenpidettä 7.1.:Selvitykset ja suunnitelmat. Hanke tukee myös Pohjois-Kymen Kasvu ry:n strategian painopistettä 4.1.:Monipaikkaisen asumisen ja viihtyisän asuinympäristön edistäminen.

○ Hankkeen tavoitteet

Tässä hankkeessa Kouvolan vesiosuuskunnat ry selvittää Pellervon Taloustutkimuksen avulla, mikä olisi Kouvolan ja litiin seudulle toimiva malli vesihuolto-osuuskuntien ylläpidon ja hallinnoinnin järjestämiseksi kestäväällä tavalla.

5.2.Toteutus

5.2.1.Toimenpiteet

- **Tiedotustilaisuus 5.1.2023**

Hanke aloitettiin tiedotustilaisuudella, jossa hankkeen vetäjä, Kouvolan Vesiosuuskunnat ry, tiedotti hankkeesta jäsenosuuskunnilleen, yhteistyökumppaneille sekä hankealueen sidosryhmille.

- **Tiedotus medialle 6.1.2023**

Paikallislehti Keskilaakso julkaisi jutun käynnistetystä Palveluosuuskunnalla huomiseen – Pohjois-Kymenlaakson vesiosuuskuntien kehityshankkeesta.

- **Osallistumiskysely työpajoihin tammi-helmikuu 2023**

- **Työpajat (8 kpl)**

Vesiosuuskuntien perehdytys palveluosuuskunta-ideaan

Työpajoissa eri osuuskuntien vastuuhenkilöitä perehdytettiin palveluosuuskunta-yritysideaan, jossa paikalliset osuuskunnat perustavat yrityksen, joka tarjoaa kaikki osuuskuntien tarvitsemat taloushallinto- ja huoltopalvelut. Palveluosuuskunta tarjoaisi vesiosuuskunnille kokonaisvaltaisen palvelupaketin, joka turvaisi vesiosuuskuntien ammattimaisen hoidon nyt ja tulevai-

suudessa. Ammattimaisesti hoidettujen vesiosuuskuntien yhdistyminenkin on riskittömämpää. Toimintamalli palvelisi pidemmässä juoksussa myös rakennekehitystä alalla. Tällainen vesiosuuskuntien omistama huoltoyhtiö on jo toiminnassa Keski-Suomessa, Äänekoskella VOK Huoltopalvelut oy. Se on 16-vuotisen historiansa aikana laajentanut huoltopalvelutarjontaa kunnallisille vesilaitoksille, mistä nykyään tulee suurin osa liikevaihdosta. Työpajoissa palveluosuuskunta-idea luennoitsemassa olivat VOK Huoltopalvelut oy:n toimitusjohtaja Reijo Korhonen ja taluspäällikkö Marja-Liisa Suuronen. Työpajoihin osallistui edustajia 25 eri vesiosuuskunnasta Kouvolan seudulta – lisäksi kaksi osuuskuntaa oli kiinnostuneita, mutta aikatauluesteiden vuoksi eivät voineet osallistua. Keskimäärin osallistujia oli 3 henkilöä / osuuskunta. Hankesihteeri dokumentoi osuuskuntien edustajien näkemykset osuuskuntien palvelutarpeista ja kiinnostuksesta palveluosuuskunta-ideaan.

Kuva Työpaja

Kuva Työpaja

- **Tutkimustyö / Pellervon Taloustutkimus PTT**

Laaja-alainen tiedon hankinta

PTT pyysi Kouvolan seudun vesiosuuskuntia (yli 40 kpl) lähettämään tilinpäätöstiedot viimeisiltä 5 – 10 vuodelta sisältäen vuosi- tai toimintakertomukset sekä lisätietoja suunnitelluista investoinneista. Tilinpäätösaineistoa jossain muodossa lähetti vain 14 osuuskuntaa (35 % alueen osuuskunnista). Rajallinen tietomäärä oli haaste johtopäätösten kannalta ja nopeasti huomattiin myös, että tilinpäätökset saattoivat erota toisistaan merkittävin tavoin, jolloin tarvittiin taloushallinnollista osaamista tulkintaan. Hankesihteeri toimitti PTT:lle vesiosuuskuntien työpajamuistiot. Työpajoissa talletetut vesi-osuuskuntien kanssa käydyt keskustelut antoivat täydentävää tietoa SWOT-analyysiin.

PTT haastatteli seuraavia toimijoita

- VOK-Huoltopalvelut Oy
- Kymen Vesi Oy
- Kouvolan Vesi Oy
- SVOSK ry

- **Tutkimustulosten purku työpajoissa (7 kpl)**

PTT:n tutkimustuloksia käsiteltiin työpajoissa vesiosuuskuntien edustajien kanssa. Kouvolan Vesiosuuskunnat ry järjesti kolme purkutyöpajaa ja vesiosuuskuntien järjestämiä purkutyöpajoja oli 4 kpl. Hankkeen tutkimustulokset jalkautettiin näin osuuskuntiin ja pyydettiin palautteet.

- **Loppuseminaari ja hankkeen päättäminen**

Hankkeen päättyessä pidettiin hankkeen loppuseminaari johon kutsuttiin hankkeen alussa tiedotetut tahot ja median edustajia.

5.2.2. Aikataulu

Hankkeen toteutusaika oli 1.9.2022–30.9.2024. Ensimmäisessä tukipäätöksessä suunniteltua hankeaikaa 1.9.2022–31.3.2024 haettiin jatkettavaksi 30.9.2024 saakka, koska PTT:n selvitys valmistui vasta maaliskuun 2024 lopulla. PTT:n selvitys on ollut laajempi kuin mitä alkuperäisessä suunnitelmassa on arvioitu. Osuuskuntien tietojen kokoaminen ja työstäminen on ollut arvioitua työläämpää. Selvityksen kustannus-arvio ei kuitenkaan muuttunut.

5.2.3. Resurssit

Kouvolan Vesiosuuskunnat ry:llä oli hankkeen toteuttamiseen riittävät omat resurssit joita täydennettiin ulkopuolisilla asiantuntijaresursseilla siinä kohdin kuin on hankkeen tavoitteiden kannalta tarpeellista. Merkittävin tutkimustyö ostettiin Pellervon Taloustutkimus PTT ry:ltä, josta

hankkeeseen saatiin eri tieteen alojen asiantuntijoiden panos.

5.2.4. Toteutuksen organisaatio

Hankehenkilöstö

Kouvolan Vesiosuuskunnat ry vastasi hankkeen hallinnosta, toteutuksesta ja viestinnästä. Hankkeelle palkattiin projektipäällikkö ja -sihteeri. Projektipäällikkö vastasi hankkeen organisoinnista, etenemisestä ja raportoinnista asianmukaisesti todellisten kustannusten mukaan. Hankesihteeri avusti projektipäällikköä hankkeen toimenpiteiden toteuttamisesta. Henkilöstö työskenteli hankkeessa osapäiväisesti tuntiperusteisesti. Työaikaa seurattiin tuntikirjauksin.

Hanketoimihenkilöt

Hankejohtaja Rauno Tenhamo

Projektipäällikkö Pertti Halsola

Hankesihteeri DI Tapio Perttola

Seurantaryhmä

Hankkeen toteutumista arvioitiin hankkeen seurantaryhmässä, joka koostettiin eri tahojen edustajista ja paikallisten vesiosuuskuntien edustajista. Hankkeen seurantaryhmässä oli mukana hankkeen toteutuksen kannalta tärkeiden sidosryhmäorganisaatioiden ja yritysten edustajat. Seurantaryhmä teki tiivistä yhteistyötä PTT:n asiantuntijoiden ja hanketoimihenkilöiden kanssa. Seurantaryhmä kokoontui neljä kertaa.

Seurantaryhmään kuuluivat:

Jukka Ikonen	Pohjois-Kymen Kasvu ry:n pj	Pohjois-Kymen Kasvu ry
Kalle Maaranen	Johtava vesitalousasiantuntija	Kaakkois-Suomen Ely-keskus
Vesa Arvonen	Vesiosuuskuntien kehitys ja edunvalvonta	SVOSK ry
Reijo Korhonen	Palveluosuuskunta asiantuntija	VOK Huoltopalvelut Oy
Marja-Liisa Suuronen	Palveluosuuskunta asiantuntija	VOK Huoltopalvelut Oy
Pekka Kinnunen	Teknis-taloudellisen tutkimuksen tekijä, ostopalvelu	PTT ry
Rauno Tenhamo	Hankejohtaja	Kouvolan Vesiosuuskunnat ry
Pertti Halsola	Projektipäällikkö	Kouvolan Vesiosuuskunnat ry
Tapio Perttola	Hankesihteeri	Kouvolan Vesiosuuskunnat ry
Pertti Virtanen	Kohderyhmän/paikallisen vesiosuuskunnan edustaja	Lintukymin Vesihuolto-osuuskunta
Ilkka Tirkkonen	Kohderyhmän/paikallisen vesiosuuskunnan edustaja	Etelä-Elimäen Vesiosuuskunta
Olli Haapamäki	Kohderyhmän/paikallisen vesiosuuskunnan edustaja	Myllykosken Yläpään Vesiosuuskunta
Pekka Heino	Kohderyhmän/paikallisen vesiosuuskunnan edustaja	Etelä-litin Vesiosuuskunta

Asiantuntijat/ostopalvelu

Hankkeen tavoitteiden toteuttamista varten asiantuntijaosaaminen toteutettiin ostopalveluna. Selvityksen, ”Kouvolan ja Iitin seudun vesiosuuskuntien toiminnan kehittämistä. Palveluosuuskunta-mallin mahdollisuudet vesiosuuskunnille”, laativat tutkijat Pekka Kinnunen ja Kirsi Noro Pellervon Taloustutkimuksesta.

Palveluosuuskunta-liikeideasta luennoivat Reijo Korhonen ja Marja-Liisa Suuronen VOK Huolto-palvelut Oy

5.2.5. Kustannukset ja rahoitus

Hankebudjetti 67 867,69 euroa (sis. alv)

- Pohjois – Kymen Kasvu ry myönsi Leader rahoituksen. Kaakkois-Suomen Ely-keskus hyväksyi hankkeen kustannusarvion 28.11.2022. Hankkeen kustannusarvio oli (sis. alv.) 67 867,69 €, josta yksityisrahoituksen osuus oli 10 % (6 786,77 €). Yksityisrahoitus toteutettiin osuuskuntien talkootyönä sekä rahoituksena.
- Väliaikaisrahoitus saatiin Kouvolan kaupungilta korottomana, mikäli maksetaan pois sovituksi.
- Kouvolan Vesiosuuskunnat ry:n hallitus päätti kokouksessaan 30.4.2022 hakea Palveluosuuskunnalla huomiseen - hankkeelle rahoitusta Leader-ryhmä, Pohjois-Kymen Kasvu ry:ltä.
- Päätökset toimihenkilövalinnoista eri tehtäviin tekivät hankejohtaja Rauno Tenhamo ja Terho Jääskeläinen, Kouvolan Vesiosuuskunnat ry:n hallituksen kokouksen 16.7.2022 valtuuttamana. Tarjouspyynnöt eri tehtävistä ostopalveluina jätettiin säädösten mukaisesti kolmelle taholle.
- Hankehakemus jätettiin allekirjoitettuna Hyrrä-tietojärjestelmää, Pohjois-Kymen Kasvu ry:lle osoitettuna toukokuun lopulla 2022.
- Hanke tuli vireille 31.5.2022, kustannukset tästä eteenpäin hankkeeseen hyväksyttäviä.

Alla on esitetty hankkeen hyväksyty kustannusarvio 67 867,69€

Kustannuslaji	
Palkat	19 973,95 €
Vuokrat	500,00 €
Ostopalvelut	38 080,00 €
Muut välittömät kulut	500,00 €
Laskennalliset yleiskustannukset, 24 %	4 793,74 €
Vastikkeeton työ	4 020,00 €
Kustannukset yhteensä	67 867,69 €

Hankkeen hyväksyty rahoitus on 67 867, 69 €
alla esitetyn rahoitussuunnitelman mukaisesti.

Rahoituslaji	
EU-osuus	25 653,98 €
Valtio	23 204,94 €
Kuntaraha toimintaryhmältä	12 222,00 €
Julkinen tuki yhteensä	61 080,92 €
Yksityinen, rahallinen osuus	2 766,77 €
Yksityinen, vastikkeeton työ	4 020,00 €
Yksityinen rahoitus	6 786,77 €
Rahoitus yhteensä	67 867,69 €

Hankkeen ostopalvelut ja kilpailuttaminen

- tutkimuslaitokset

Tarjouspyyntö lähetettiin viidelle tutkimuslaitokselle Pellervon Taloustutkimus PTT ry, Luonnonvarakeskus Luke, Taloustutkimus oy, FCG Finnish Consulting Group oy ja Gaia Consulting oy. PTT ry:n henkilöstön osaaminen on aivan omaa luokkaa hankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi. Kaikissa tarjouksissa on pyynnöstä avattu tutkimuksen suorittavien henkilöiden pätevyudet. Kokonaistarkastelussa PTT ry:n tutkimukseen osallistuvien asiantuntijoiden ja PTT ry:n referenssien perusteella tuli valituksi.

- Hankkeen kirjanpito /ProAgria Etelä-Suomi ry, Kymenlaakson aluetoimisto
- Tilaisuuksien/työpajojen ensisijaisena pitopaikkana Kymen Paviljonki, toissijainen Teuroisten kylätalo
- VOK Huoltopalvelu oy:n asiantuntija-avusta korvattiin matkakustannukset

5.2.6. Raportointi ja seuranta

Hankkeesta tiedottaminen

- Hankkeesta lähetettiin tiedote osuuskunnille
- Hanke käynnistettiin tiedotustilaisuudella Teuroisten Kylätalolla 5.1.2023. Kutsu lähetettiin paikallisille vesiosuuskunnille, vesihuoltoon liittyville sidosryhmille, viranomaistahoille, kaupungin ja kunnan edustajille ja Pohjois-Kymen Kasvun edustajille. Paikalle kutsuttiin median edustajia. Tilaisuuteen osallistui noin 18 henkilöä. Paikallislehti Keskilaaakso julkaisi tiedotustilaisuudesta artikkelin.
- Hanke- ja mediatiedotteita lähetettiin hankkeen aikana mm. Kaakon Kantriin, osuuskunnille ja sidosryhmille.
- Kouvolan Vesiosuuskunnat ry:n omille kotisivuille on laadittu yhteenveto hankkeesta
- Loppuseminaari
- hankkeen loppuraportista tiedotetaan sähköisesti osuuskuntia, sidosryhmiä ja mediaa, näille tahoille toimitetaan myös kirjallinen loppuraportti hankkeen päätyttyä

5.2.7. Toteutusoletukset ja riskit

Hankkeen toteuttaminen edellytti paikallisten vesiosuuskuntien aktiivista osallistumista työpajoihin ja osuuskuntien teknis-taloudellisen tiedon lähettämistä PTT:n tutkijoille. Työpajoihin osallistuminen oli suhteellisen runsasta, joskin talkootyötä kertyi odotettua vähemmän. PTT sai tilinpäätöstietoja vain 14 vesiosuuskunnalta. Tämä oli pienehkö otos, mutta riittävä vesiosuuskuntien teknis-taloudellisen tilan kuvaamiseen yleisellä tasolla.

5.3 Hankkeen yhteistyökumppanit

Hankkeen toteuttajana ja hallinnoijana toimi Kouvolan vesiosuuskunnat ry. Hanketuki kohdistettiin Kouvolan vesiosuuskunnat ry:lle. Hyödynsaajina olivat jäsenosuuskunnat. Hankkeeseen yhteistyösitoumuksensa antaneet vesiosuuskunnat osallistuivat hankkeeseen talkootyö-panoksellaan.

5.4 Tulokset

Hankkeen tavoitteena oli selvittää, mikä olisi Kouvolan ja litin seudulle toimiva malli vesihuolto-osuuskuntien ylläpidon ja hallinnoinnin järjestämiseksi kestäväällä tavalla, pääpaino palveluosuuskunnan mahdollisuuksissa vesiosuuskuntien toiminnan tukemisessa.

Tutkimusraportin aihealueet

- Kouvolan ja litin seudun vesiosuuskuntien toiminta ja merkitys osana alueen kuntien vesihuoltoa

- Kouvolan ja Iitin alueen osuuskuntien taloudellinen tilanne tilinpäätöstietojen ja toimintakertomusten perusteella
- Palveluosuuskuntamallin soveltuvuus vaihtoehtona alueen vesiosuuskuntien toiminnan kehittämiseen ja varmistamiseen tulevaisuudessa
- Suositukset vesiosuuskunnille toiminnan kehittämiseksi

5.4.1. Suositukset vesiosuuskunnille

PTT:n tutkimusraportti Kouvolan seudun vesiosuuskunnista ei voi suoraan vastata kysymykseen siitä, mikä on yksittäiselle vesiosuuskunnalle paras toimintamalli tulevaisuudelle. Vesiosuuskuntien tulee lähestyä tätä kysymystä kaksivaiheisesti.

- **Veden riittävän korkea hinta**

Ensinnäkin, onko veden hinnoittelu riittävän korkea, jotta liiketoiminta on kannattavaa ja kattaa verkoston elinkaaren mukaisen ylläpidon. Yhteistä kaikille kestäville tulevaisuuden toimintamalleille on kannattava talous.

- **SWOT-analyysi vesiosuuskunnan omasta toimintatavasta**

Toiseksi jokaisen vesiosuuskunnan kannattaa tehdä tulevaisuuden toimintamallin valinta juuri omista tarpeista lähtien. PTT suosittelee ns. SWOT-analyysia eli oman toiminnan vahvuuksien, heikkouksien, mahdollisuuksien ja uhkien kartoitusta. Taloudellisen suunnittelun kytkeminen tekniseen suunnitteluun ja elinkaariajatteluun on ensiarvoisen tärkeää riippumatta valittavasta tulevaisuuden toimintamallista. Talouden seuranta ja taloudellinen suunnittelu auttaisi myös tulevaisuuden toimintamallien kartoituksessa.

- Millainen osuuskunnan taloudellinen tilanne on nyt ja miten sen odotetaan kehittyvän tulevaisuudessa?
- Millaisia investointeja tai korjausinvestointeja osuuskunnan täytyy tehdä toiminnan ylläpitämiseksi?
- Onko toiminnan hinnoittelu asetettu tai nostettu kattamaan sekä toiminnan kustannuksia että tulevaisuuden investointeihin tai korjausinvestointeihin varautumista?
- Mitkä ovat henkilöstötarpeet sekä käytännön toiminnassa että hallituksessa nyt ja tulevaisuudessa?
- Millaisia henkilöriskejä osuuskunnan toiminnassa on? Aiheuttaako avainhenkilöiden väistyminen kriittisen osaamis- ja tietovajeen?
- Pystyvätkö avainhenkilöt kehittämään ja ylläpitämään tarpeellista osaamista ja onko ammatillinen osaaminen riittävällä tasolla (esim. vesihuollon tekninen osaaminen)?

- Ovatko osuuskunnan keskeiset tiedot, kuten esim. verkostokartat, ajantasaiset ja helposti saatavilla?
- Pystyvätkö vesiosuuskunnat täyttämään lakisäätteiset velvoitteensa ja vastata esimerkiksi viranomaisilta tuleviin tietopyyntöihin mm. VEETI-järjestelmään.?

5.4.2 Vesiosuuskuntien kehittämisen vaihtoehtoja

Talousjohtaminen ostopalveluna

Taloushallinnon keskittäminen vesihuoltoa tunteville taloushallinnon ammattilaisille alueella ja osuuskunnat siirtyisivät dokumentoimaan taloudellista tietoa sähköiseen tietokantaan. Vesiosuuskuntien taloushallinnon keskittämisellä voidaan parantaa taloushallinnon osaamista. Onnistunut vesiosuuskunnan taloudenhallinta pitää sisällään paitsi rahaliikenteen niin myös omaisuuden hallinnan, jossa varmistetaan verkosto-omaisuuden arvon säilyminen, rahoituksen tehokas käyttö ja omaisuuden suorituskyvyn vastaavuus palvelutasotarpeeseen. Kustannustehokas omaisuuden hallinta edellyttää vesiosuuskunnassa erilaisten sähköisen tietojärjestelmien käyttöä mm. veden mittauksen kaukovalvontaa, jolla voidaan havaita esim. vuodot ajoissa.

Sopimuspohjainen yhteistyö toisten vesiosuuskuntien kesken

Toimintamalli voi olla yhteistyön lisääminen vesiosuuskuntien kesken esim. yhteinen taloushallinto ja yhteiset hankinnat.

Ostopalvelut ja oman toiminnan kehittäminen

Esim. palveluosuuskunta vesiosuuskuntien toiminnan tueksi

- Vesiosuuskuntien välinen sulautuminen

Etuja: Selkiyttää toimijoiden rakennetta ja keventää hallintoa

- Suurentaa toimijoiden yksikkökokoja → käytettävissä olevat resurssit kasvavat

Haasteita:

- Ovatko osuuskunnat yhteensopivia?

Vesiosuuskunnan yhdistäminen kunnalliseen vesihuoltolaitokseen

Haasteita:

- Vesiosuuskuntien osuus pientä koko kunnallisen vesihuoltolaitoksen toiminnasta
- Onko vesiosuuskuntien infrastruktuuri yhteensopivaa kunnallisen laitoksen kanssa?
- Kunnalliset toimijat eivät välttämättä halua esim. haastavassa taloudellisessa tilanteessa olevia osuuskuntia

5.4.3. Palveluosuuskunnan soveltuvuus Kouvolan seudulle, SWOT-analyysi

PTT teki esimerkinomaisesti SWOT-analyysi palveluosuuskunnan käytöstä ottamatta huomioon osuuskuntakohtaisia eroja syissä. Täten nostetut teemat ovat luultavasti sopivia usealle eri vesiosuuskunnalle, ja kehikkoa voi täydentää vesiosuuskuntien omin erityispiirtein.

Vahvuudet:

- Palveluosuuskunnan toimiessa riittävän usean osuuskunnan alueella, on mahdollista palkata henkilökuntaa ja kehittää ammattimaista palvelutoimintaa vesiosuuskuntien tarpeisiin. Esimerkiksi ammattimaisella ja suunnitelmallisella huollolla voidaan myös vaikuttaa verkoston arvoon ja mahdollisesti pienentää elinkaarikustannuksia.
- Palveluosuuskunnan avulla voidaan myös luoda hyvät tukipalvelut ja tietojärjestelmät vesiosuuskuntien keskeisimmän toimijan eli hallituksen tueksi. Vesiosuuskuntaa koskevan tiedon ollessa paremmin saatavilla, on pienempi riski, että avainhenkilöiden poistuminen aiheuttaisi ongelmia toiminnalle.
- Paremman tiedonhallinnan myötä hallituksen työmäärä vähenee ja uusien henkilöiden on myös helpompi tulla mukaan vesiosuuskunnan hallitukseen.

Heikkoudet:

- Keskeinen haaste on kustannusten nousu, joka seuraa huolto- ja tukitoiminnan järjestämisestä (mm. palveluosuuskuntamallilla) suurella todennäköisyydellä. Vaikka suuremmille kustannuksille saisikin vastinetta, voi kustannusten kasvu olla haastavaa perustella jäsenistölle.

Mahdollisuudet:

- Toiminnan keskittämisellä on mahdollista saada säästöjä esimerkiksi kilpailuttamisen kautta. Perustettava yritys voi myös kasvattaa liiketoimintaa esimerkiksi tarjoamalla palveluita myös muille toimijoille, mikä voi tuoda parantaa huoltoyrityksen kannattavuutta ja näin luoda tasaista näkymää vesiosuuskuntien palveluun. Vesiosuuskunnat säästävät kuluissa, kun ammattimaisesti hoidetun verkoston ylläpitävät menoerät esim. vuodot ja vikaantumiset vähenevät. Huollettu verkosto säilyttää tasearvonsa.
- Palveluosuuskunta voi tukea erityisesti osuuskuntia, joilla ei ole riittäviä henkilöresursseja vastamaan kaikkiin vesiosuuskunnan toiminnan vaatimuksiin. Ammattimaisen toiminnan ja keskittämisen myötä on helpompaa kehittää muun muassa kriisivalmiuksia sekä lakisääteisten velvoitteiden ja tarkkailuiden toteuttamista esim. tietojen ilmoittaminen säännöllisesti VEETI-järjestelmään.

Uhat:

- Keskeinen uhka on löytää tarpeeksi asiantuntevaa osaamista huoltopalveluun, jotta toiminnan keskittämistä saadaan selkeitä hyötyjä.
- Osaamisen keskittyminen huoltopalveluun voi myös olla riski vesiosuuskunnan toiminnalle. Jos palveluosuuskunnan toiminta lakkaa syystä tai toisesta, olisi tärkeää, että kriittinen osaaminen säilyisi myös vesiosuuskunnan hallituksessa.
- Pystytäänkö toiminnasta luomaan riittävän kannattavaa, jotta palveluosuuskunta pystyy vastaamaan vesiosuuskuntien tarpeisiin ilman liiallista kustannusten nousua eli voiko palveluosuuskunta tuottaa palveluita vesiosuuskunnille houkuttelevalla kustannustasolla?

5.5. Vaikutukset

Hanke tukee vesihuollossa kestävästä kehitystä ja edesauttaa vesiosuuskuntien rakennekehitystä. Hanke toteuttaa näin myös laajempia, julkisen tahon kestävästä kehityksen toiveita. Hankkeen tulokset julkistetaan valtakunnan laajuisesti, ovat vapaasti hyödynnettävissä

6. Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Hankkeen toimintaa jatketaan tulosten ja kannatuksen perusteella ja Kouvolan Vesiosuuskunnat ry jatkaa konkreettisiin toimiin palveluosuuskunnan perustamiseksi Kouvolan alueelle.

Perustetaan valmisteluryhmä, joka laatii selvän toimintamallin toteutuksesta (yritysmuoto, toimitilat, rahoitus / alkupääoma, henkilöstö ym.).

7. Allekirjoittajat ja päiväys

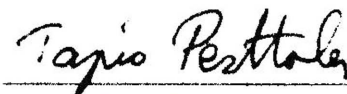
Kouvolassa 30.9.2024

Rauno Tenhamo
hankejohtaja

Pertti Halsola
projektipäällikkö

Tapio Perttola
hankesihteeri

**Kuvia hankkeen päätösseminaarista Elimäen Teuroisten Kylätalolla
26.9.2024**

Kuva: Mukana rahoittajan edustaja Jukka Ikonen Pohjois-Kymen Kasvu ry (3. vasemmalta), tutkimusasiantuntija Pekka Kinnunen PTT ry (4. vasemmalta), Kalle Maaranen Kaakkois-Suomen ELY (oikealla)

Kuva: Projektipäällikkö Pertti Halsola (edessä vas.) esitteli loppuraportin.

Kuva: Marja-Liisa Suuronen ja Reijo Korhonen VOK Huoltopalvelut oy palkittiin merkittävästä asiantuntija-avusta. He perehdyttivät vesiosuuskuntalaisia palveluosuuskunta-yritysideaan kahdeksassa työpajassa.